

Overweging

zondag 10 september 2017 – 23ste zondag door het jaar A – Dominicuskerk Utrecht

gelezen Ezechiël 33,1-9 –
Psalm 95,1-2.6-7.8-9 – Romeinen 13,8-10 –
Matteüs 18,15-20.

1.

Dat is nu toch ook wat: worden wij door de Raad van Kerken aangemoedigd een vriend of een buur mee naar de kerk te nemen - welkom in het bijzonder, als u zo'n vriend of zo'n buur bent, of als je een vriend of buur hebt meegenomen – maar dat treft nu toch niet: worden wij gevraagd vrienden en burens mee naar de kerk te nemen, gaat het over het terechtwijzen van mensen als zij iets verkeerd doen. Dat wijzende vingertje, die voortdurende moralisering over wat wel en niet mag of juist per se moet, dat is toch wat veel mensen afstoot aan de kerk. Waarom zouden wij zelf niet kunnen bepalen wat goed voor ons is? Tolerantie, nietwaar, autonomie, vrijheid.

Maar bij nader toezien blijkt het juist om die vrijheid te gaan. 'Waar twee of drie in mijn naam bijeen zijn', zegt Jezus, 'ben ik in hun midden'. 'In mijn naam bijeen' – Jezus naam betekent 'God redt', of iets minder dramatisch: God heeft het beste met mensen voor, onder alle omstandigheden. Jezus drukte Gods betrokkenheid uit, Hij liet Gods betrokkenheid vlees worden, Hij was de incarnatie van Gods betrokkenheid door zich met iedereen in te laten en zelfs met iedereen te eten: hoeren, tollenaars, zondaars. En met iemand eten, de tafel en het voedsel op de tafel delen, dat is een teken van echte verbondenheid. In het eten wordt de menselijke kwetsbaarheid en de menselijke afhankelijkheid zichtbaar. Wij hebben voedsel nodig, wij hebben andere mensen nodig die ons helpen voedsel te vinden en voedsel klaar te maken, wij leven geen van allen uit onszelf. En als je je kwetsbaarheid en ontvankelijkheid gedeeld hebt, dan kun je daarna niet zomaar elkaar naar het leven staan. Als Jezus zijn gebrek aan onderscheidingsvermogen bij het kiezen van zijn tafelgenoten verweten wordt, zegt hij: 'Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, zieke wel' (Matteüs 9,12; vgl. Marcus 2,17; Lucas 5,31). Wie al wat wij tegenwoordig een goed en stevig netwerk noemen heeft, daar hoeven wij niet extra naar om te kijken. Maar verbinding met degenen die weinig verbinding hebben, dat is nodig, maar dan moet je over grenzen heengaan.

Daar mogen, neen, daar moeten Jezus' volgelingen elkaar aan houden: aan actieve openheid, aan de inspanning om mensen vast te houden juist als dat niet vanzelf spreekt. Want in deze inspanning is Jezus zelf levend in hun midden. Natuurlijk is het vaak gemakkelijker om je mond te houden dan om te spreken en is het nog moeilijker om iets tegendraads te doen. Maar wij weten stiekem ook wel dat wij daarvan leven. Wie is er nooit uit een penibele situatie gered, omdat iemand anders niet bang was om zijn nek uit te steken, ook al bestond de kans dat zijn kop eraf ging – zo niet letterlijk, dan toch figuurlijk?

2.

Maar ook dan blijft zorgvuldigheid geboden. Het woord 'politiek correct' was nog niet uitgevonden, maar Jezus lijkt heel goed te weten dat groepen al te gemakkelijk mensen stigmatiseren, zondebokken creëren en uitsluiten. Als iemand iets doet waarvan wij denken dat het verkeerd is, zegt Jezus daarom, dan moeten wij niet onder elkaar gaan praten en zo elkaars verontwaardiging opstuwen. Wij moeten het met de persoon in kwestie bespreken. Als dat niet helpt, dan moeten er anderen bij betrokken worden, maar zo lang mogelijk moet de conclusie voorkomen worden dat onze wegen zich maar beter helemaal kunnen scheiden. Een gemeenschap dat erop uit is mensen vast te houden, zorg voor ze te hebben, ze te respecteren zelfs waar zij zichzelf *niet* lijken te respecteren, dient tot het uiterste te gaan om zichzelf niet door conflicten te laten verscheuren. En zelfs als lijkt dat we wat dit

betreft aan het einde van ons latijn zijn, dan nog wordt er voortdurend creativiteit gevraagd om de kloof die zich aandient over te steken. De uitspraak van Jezus dat als iemand helemaal niet luistert, zij of hij behandeld moet worden als een heiden of een tollenaar, klinkt misschien hard en definitief, totdat wij ons realiseren dat het verwijt aan Jezus nu net was dat hij zich met tollenaar inliet en Hij zich door een Kananese, dat wil zeggen een heidense vrouw laat overhalen om haar te behandelen als een dochter van Israël (Matteüs 15,21-31). Geen grens kan in zijn naam ooit definitief zijn.

Maar grenzen moeten soms wel getrokken worden en wat er fout gaat, of dreigt fout te gaan, moet wel worden gezegd. Dat is geen moralisme, dat is het serieus nemen van mensen en van de situatie. Hoe zouden wij ooit iets kunnen leren, als niemand ons wijst op wat wij fout doen? Hoe zouden wij ooit op andere gedachten kunnen komen, als niemand ons uitlegt wat er volgens haar of hem schort aan onze huidige gedachten? Is het installeren van afsluitbare kluisjes in een school, is het aanleggen van een tweede slot op onze deur op onze fiets niet ook de weg van de minste weerstand en zou het niet goed zijn als wij elkaar weer zouden uitleggen dat het niet deugt om iets weg te nemen dat niet van jou is, ook al kan het wel? En is het niet vreemd dat wij klokkenluiders willen beschermen, maar tegelijkertijd steeds minder tolerant zijn tegenover afwijkende inzichten? Zouden wij elkaar niet veel meer moeten aanmoedigen af te wijken, uit te leggen waarom we ergens niet mee kunnen gaan, elkaar te vragen waar we ons zorgen over maken? Want het is natuurlijk waar wat de profeet Ezechiël zegt: als wij zien aankomen dat iets misgaat, maar we zeggen het niet omdat we geen spelbreker willen zijn, niet voor gek of ouderwets of onverantwoordelijk versleten willen worden, en het gaat inderdaad mis, dan hebben wij ook schuld.

3.

Wat zou het mooi zijn als wij een terechtwijzing weer zouden kunnen zien, en als wij een terechtwijzing ook weer zouden kunnen geven als een daad van liefde. Dat betekent dat elk triomfalisme en elke neerbuigendheid uit de boze is elke neiging een terechtwijzing als een aanval of een belediging op te vatten onterecht, maar elke neiging om haar zo te hanteren ook. De gemeenschap die Jezus voor ogen staat, biedt ruimte om met elkaar te oefenen met wat het betekent dat God redt en dat onze bestemming is elkaar te redden, bij te dragen aan elkaars geluk en elkaar niet naar het leven te staan. Daar mogen wij elkaar bij helpen.

Dat veronderstelt vertrouwen, niet alleen in elkaar, maar in de weg die wij gezamenlijk gaan en die door niemand van ons is bedacht en kan worden gecontroleerd. In God, die deze weg heeft uitgezet en de richtingwijzer in ons heeft gelegd: in de woorden van Paulus, liefde vervult de hele wet. In Jezus, die deze weg heeft voorgeleefd, in de Geest, die ons op deze weg gaande houdt. Misschien moeten we zo ook die vreemde uitspraak van Jezus begrijpen dat als er twee van ons eensgezind iets vragen hier op aarde, om het even wat, dat zij het dan zullen verkrijgen. In de platte zin van het woord is dit evident onwaar: als wij hier met alle aanwezigen eensgezind gaan vragen om twee miljoen Euro om deze kerk te kopen, dan zal er morgen geen twee miljoen op de bankrekening van onze locatiepenningmeester verschijnen. In het evangelie van Marcus staat het er als: 'alles waar je om bidt en vraagt, vertrouw erop dat je het al ontvangen hebt, en het zal je ten deel vallen' (Marcus 11,24). Geloof dat je de mogelijkheid gekregen hebt om gemeenschap te zijn, vertrouw dat je die ook in de toekomst zult hebben en het zal blijken dat je vruchtbaar aan de toekomst zult kunnen bouwen – in dit gebouw of in een ander, in deze constellatie of in een andere. En in het Johannesevangelie verschijnt Jezus' uitspraak als: 'Als jullie met mij verbonden blijven [...] vraag dan wat je wilt, en het zal je gegeven worden' (Johannes 15,7). Blijf de Geest ademen van Jezus' liefde en verbondenheid, en het leven zal toekomst blijken te hebben. Wij zullen alleen vrij blijken te kunnen blijven als wij ons aan deze Geest binden, wij zullen alleen toekomst blijken te hebben als wij ons aan deze toekomst toevertrouwen, wij

zullen alleen waarachtig leven als wij ons realiseren dat liefde van dit leven de wet is en wij deze liefde maken tot de grondslag van wat wij willen zijn en waar wij willen gaan. – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman